

Minna Saarinen

PÄIVÄ PRINSESSANA

Turkissomisteinen tanssipuku vanhojenpäivänä

Opinnäytetyö

KESKI-POHJANMAAN AMMATTIKORKEAKOULU

Pietarsaaren yksikkö, vaatetusalan koulutusohjelma

Joulukuu 2009

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ ABSTRACT

1 JOHDANTO	1
2 VANHOJENTANSSIPERINNE	2
2.1 Historia	2
2.2 Pukeutuminen	4
2.3 Vanhojentanssipuku tänään	7
2.4 Vanhojenpäivä tänään	8
3 TIEDON HANKINTA	10
3.1 Malli	10
3.2 Asiantuntijahaastattelut	10
3.3 Sinikettu turkismateriaalina	11
4 VANHOJENTANSSIPUVUN SUUNNITTELU	12
4.1 Aikataulutus ja työjärjestys	13
4.2 Materiaalit sekä kustannukset	13
4.3 Yhteistyökumppanit	15
5 VANHOJENTANSSIPUVUN VALMISTUS	17
5.1 Kaavoitus ja sovitus	17
5.2 Vanhojentanssipuvun ompelu	19
5.3 Turkissomisteiden valmistus	22
6 VANHOJENTANSSIPUVUN SÄILYTYS JA HUOLTO	25
6.1 Kankaan huolto	25
6.2 Turkistuotteiden hoito	25
7 PUVUN LUOVUTUS JA PALAUTE	27
8 POHDINTA	29

LÄHTEET

LIITTEET

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Pietarsaari	Aika Joulukuu 2009	Tekijä/tekijät Minna Saarinen
Koulutusohjelma Vaatetusalan koulutusohjelma		
Työn nimi PÄIVÄ PRINSESSANA Turkissomisteinen tanssipuku vanhojenpäivänä		
Työn ohjaaja Pia Blomström		Sivumäärä 32
Työelämäohjaaja		
<p>Opinnäytetyön tarkoituksena oli suunnitella ja valmistaa turkissomisteinen vanhojentanssipuku. Lisäksi opinnäytetyössä tutkittiin vuosilta 2008 ja 2009 vanhojentanssipukujen ominaisuuksia, kuten muotoja, värejä ja hintoja sekä selvitettiin turkisten suosiota puvuissa.</p> <p>Opinnäytetyön tietoperustassa tutkittiin vanhojenpäivän sekä vanhojentanssien historiaa ja nykypäivää. Teoriaosuus koottiin kirjallisuudesta, lehtiartikkeleista, internet-lähteistä sekä haastatteluista. Haastatteluissa käytettiin kvalitatiivista tutkimusta. Haastateltavia oli kuusi, joita haastateltiin henkilökohtaisina haastatteluina ja sähköpostihaastatteluna. Asiantuntijahaastattelut olivat osa opinnäytetyön lähteitä.</p> <p>Haastatteluiden avulla saatiin selville, että vanhojentanssipuvut olivat vuonna 2009 korsettiyläosaisia ja niskalenkilä varustettuja iltapukuja. Suosituimmat kankaat olivat tafti, silkki sekä satiini. Suosituimmat värit olivat viininpunainen, turkoosi sekä vihreä. Tulevaisuuden trendivärit olivat fuksia, kulta ja samppanja. Turkissomisteet eivät olleet kysytyjä vanhojentanssipuvuissa, joten sellaisia ei oikeastaan löydy mistään.</p>		

Asiasanat

Turkissomisteet, Vanhojenpäivä, Vanhojentanssipuku

ABSTRACT

CENTRAL OSTROBOTHNIA UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES	Date December 2009	Author Minna Saarinen
Degree programme Textile and Fur Design		
Name of thesis Fur in old dance dress		
Instructor Pia Blomström		Pages 32
Supervisor		
<p>The plan of scholarly thesis was to make an old dance dress with fur decorations. Features like shapes, colours, prizes and the popularity of fur in dresses between the years 2008 and 2009 where investigated. There was no job order, so everything has to pay own self. A high school student promised to be the model, so the dress was made of her decisions.</p> <p>The history and present of the old dances and the old day was analysed. The theory part was made from literature, articles, websites and interviews. Qualitative investigation where used in all of the six personal interviews with two by mail. The professional interviewees where part of the sources for the scholarly thesis.</p> <p>Year 2009 where the old dresses like evening dresses equipped with corsets and halternecks. This was found out in the interviews. The most popular textiles where silk and satin, while the most wanted colours where wine red, turquoise and green. Trend colours in future where gold and champagne. Fur equipped dresses could actually not be found anywhere, while they where not popular.</p>		
Key words Fur decorations, Old dance dress		

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tavoitteena on suunnitella ja valmistaa turkissomisteinen vanhojentanssipuku. Lisäksi opinnäytetyössä selvitetään, minkälaiset vanhojentanssipuvut olivat suosituimmat vuonna 2009 ja otetaan selvää, kuinka kysyttyjä turkissomisteiset vanhojentanssipuvut ovat. Jotta vanhojentanssipukujen merkitys ja niiden käyttötarpeet selviäisivät, työssä tutkitaan vanhojenpäivien sekä – tanssipukujen historiaa aina perinteen alkujuurista tähän päivään saakka.

Opinnäytetyössä käydään läpi vanhojentanssipuvun valmistuksen eri vaiheet, jotka ovat puvun suunnittelu, valmistus ja luovutus. Suunnitteluosuudessa selvitetään asiakkaan toiveet, aikataulutus ja työjärjestys sekä määritellään materiaalit ja kustannukset. Valmistusosuudessa kerrotaan kaavoituksesta ja sovituksista, käydään läpi vaihe vaiheelta puvun ompelu sekä turkissomisteiden teko. Koska puvun halutaan pysyvän kauan hyvännäköisenä, opinnäytetyössä kerrotaan kankaan ja turkisten huolto-ohjeet. Lisäksi kerrotaan puvun luovutustilaisuudesta ja asiakkaan antamasta palautteesta.

Opinnäytetyö pohjautuu asiantuntijahaastatteluihin eli kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus. Haastateltavia on yhteensä kuusi, joita haastateltiin henkilökohtaisina haastatteluina tai sähköpostihaastatteluina. Lisäksi materiaalia opinnäytetyöhön on saatu vaatetusalan ja turkisanalan kirjoista sekä Internetistä.

Opinnäytetyöllä ei ole asiakasta, joten kaikki kustannukset on maksettava itse. Sponsoreiksi ryhtyivät PSTK ry eli Pohjois-Suomen Turkiseläinten Kasvattajat ry, joka lahjoitti kaksi laadukasta sinikettua ja Panfur 2000 Oy, joka värjäsi turkikset. Sponsoriksi päätti ryhtyä myös yrittäjä Heljä Rajamäki, joka lahjoitti riittävästi vuorikangasta.

2 VANHOJENTANSSIPERINNE

Vanhojenpäivää viettävät lukion toisluokkalaiset, jotka ovat iältään noin 18-vuotiaita. Vanhojenpäivä nimitys tulee siitä, kun kolmasluokkalaiset eli abiturientit ovat lähteneet lukulomalle ylioppilaskirjoituksia varten, kakkosluokkalaisista tulee koulun vanhimpia. Toisluokkalaiset juhlivat vanhuuttaan heti abiturienttien penkkarien eli penkinpainajaisten jälkeisenä päivänä, joka sijoittuu noin helmikuun puoleen väliin (Aalto 1999, 397–398).

Vanhojen tanssit ovat ylioppilasjuhlan ohella lukion kauneimpia ja upeimpia juhlia. Vanhojen päivänä pukeutuminen ja käytös ovat arvokasta ja juhlallista. Kun lukion vanhimiksi tulevat toisella lukuvuodella opiskelevat opiskelijat, he pukeutuvat vanhanaikaisesti ja arvokkaasti (Alsta 1991). Vanhojenpäivien tarkoitus on viestittää vanhanaikaisuutta, eikä suinkaan vanhaa ikää (Bergman & Ekrem 1992, 64).

2.1 Historia

Lukion vanhojen korostuminen lähti liikkeelle siitä, kun ylioppilaskirjoitukset siirtyivät kevättalveen 1920-luvulla ja tyttöjen määrä nousi oppikouluissa. Lisäksi muodin muuttuminen, varsinkin lyhempien hameiden ilmestyminen katukuvaan, loi pohjaa vanhojenpäivän synnylle. Sana ”vanhojenpäivä” syntyi kuin itsestään, kun sitä ruvettiin juhlimaan penkkarien jälkeisenä päivänä. Käsitys penkkarien jälkeisestä ”vanhuudesta” levisi helsinkiläiskouluissa 1930–40-luvuilla. Vanhojenpäivä sana on pysynyt aina samana, jonka muistavat vanhemmatkin juhlaa viettäneet (Jäppinen 2009).

Vanhojenpäivää vietettiin jo 1930-luvulla eräissä Helsingin kouluissa, mutta se alkoi levitä muihin kouluihin vasta 1960-luvulla. Joidenkin tutkimusten mukaan vanhojenpäivän juuret ulottuvat jopa 1920-luvulle. Tavan uskotaan olevan omaperäinen suomalainen keksintö, koska Suomen naapurimaissa, kuten Ruotsissa ja Norjassa, ei ole vastineita tälle päivälle. Vanhojenpäivä on syntynyt suomenkielisissä kouluissa, sillä suomenruotsalaisissa lukioissa vieroksuttiin vanhojenpäivää, sillä sitä pidettiin liian ”suomalaisena” tapana 1960-luvun jälkipuolelle asti.

Vanhojenpäivä on keksitty Norssissa, josta on todisteena ihmisten muistot ja kuvat. Alkuaikoina juhlaa vietettiin vain harvoissa kouluissa ja tavat vaihtelivat paljon. Nykyisen muodon vanhoine pukuineen ja tansseineen vanhojenpäivä sai 1940–50-lukujen vaihteessa (Kaupunginmuseo 2008). Silloin oli tapana mennä kouluun vanhoiksi puettuina, mutta muuten koulupäivä oli normaali. Välitunneilla saatettiin vähän hassutella ja poseerata kameralle. Koulupäivän jälkeen oli tapana mennä kahvilaan (Jäppinen 2009).

KUVIO 1. Vuoden 1937 vanhat (Järvenpään yhteiskoulun ja lukion seniorit ry:n arkisto).

1930-luvulla vanhat pukeutuivat isien pukuihin ja pitkäkauluksisiin paitoihin (KUVIO 1). 1940-luvulla vanhojenpäivänä pukeuduttiin jo vanhanaikaisesti. Kuitenkin vanhojenpäivän vietto oli vielä harvinaista 1930–40-luvuilla ja juhlatavat vaihtelivat kouluissa, sillä kukin luokka teki, mitä päähän saattoi pälkähtää.

Sota-aikana vanhojenpäiviä ei juurikaan juhlittu missään koulussa. Sodan ankeus ja vaikeat olot saivat toisluokkalaiset vain toteamaan itselleen olevansa nyt koulun vanhimpia. Heti sodan jälkeen vanhojenpäivän pukuloisto alkoi kuitenkin jälleen näkyä eri kouluissa.

Vanhojenpäiviä on myös aikoinaan boikotoitu. 1960-luvun lopulla eräät opiskelijat kyllästivät vanhojenpäivän ylen hienouteen ja alkoivat vastustaa päivää. Jotkut eivät viitsineet edes mennä katsomaan tansseja. Eräässä koulussa vanhojenpäivänä riehuttiin niin paljon,

että juhla kiellettiin moneksi vuodeksi. Vasta 1970-luvun lopulla, kun elintaso alkoi nousta, juhla kielteisyys ja perinteiden hylkiminen vaihtuivat takaisin juhlamyönteiseksi ja perinteitä kunnioittavaksi (Jäppinen 2007, 14–16).

Vanhojenpäiviin alettiin ajan myötä sijoittaa enemmän varoja, mikä näkyi komeampina pukuina, juhlavampina kampauksina ja meikkeinä. Myös juhlan oheisohjelma lisääntyi päivällisinä, matkoina sekä valokuvauksina. Vanhojenpäivästä oli tullut pikkuhiljaa julki-sempi. Vielä 1970-luvulle asti oli vanhojenpäivä koulun sisäinen juhla. Vasta 1980-luvulla vanhemmat saivat osallistua vanhojentanssien katselijoiksi ja rahoittajiksi (Jäppinen).

Vanhojenpäiväperinne levisi varsinkin 1980-luvulla koko Suomen alueelle. Vuonna 1985 tutkittiin, että yli 85 % lukioissa vietetään vanhojen tansseja (Alsta 1991). 1980-luvulla suomenruotsalaisissa kouluissa päätettiin viettää vanhojenpäivää penkinpainajaisten jälkeen (Bergman & Ekrem 1992, 66).

Vanhojenpäivä on muuttunut vain vähän, sillä kyseessä on vasta nuori perinne, jota on kestänyt vasta 50 vuotta. Vaikka vanhojenpäivillä on lyhyt historia, sen sisältö on pysynyt aina samana: vanhat haluavat ylistää kypsyttään. Vanhojenpäivä on kestänyt sodat, pula-ajan sekä taistolaisvuodet ja nyt se kukoistaa hyvinvoivassa Suomessa (Kaupunginmuseo 2008; Jäppinen 2009).

2.2 Pukeutuminen

Ennen haluttiin näyttää vanhoilta ja rumilta, joten lukiolaiset pukeutuivat mummon ja vaarin vanhoihin vaatteisiin (KUVIO 2). 1950-luvulla oudoksuttiin vielä isovanhempien vaatteisiin pukeutumista. Kun vanhat pukeutuivat vuonna 1950 isoäidin vaatteisiin, se loukkasi rehtorin mielestä koulun iäkkäämpiä opettajia. 1950-luvulla alkoi kuitenkin levitä vanhojenpäivän pukujuhla. Pian sen jälkeen normaalikouluissa tuli tavaksi pukeutua vanhoihin pukuihin. Juhlan leviämistä vauhditti Ilta-Sanomat, joka esitteli lehdessään vanhojen kuvia. 1950–60-luvulla vanhat asut hankittiin tuttavien tai sukulaisten vinteiltä, joista löytyi upeita 1800–1900-lukujen vaihteen pukuja. Rikkaat perheet vuokrasivat lukiolaisilleen kirjavia teatteripukuja. Jotkut myös pukeutuivat kansallispukuihin sekä lapikkaisiin ja karvareuhkoihin (Jäppinen 2007, 14–15).

KUVIO 2. Vanhat vuonna 1946 (Järvenpään yhteiskoulun ja lukion seniorit ry:n arkisto).

Suomenruotsalaisilla vanhaksi pukeutuminen muuttui perinteeksi 1960-luvulla. Vanhaksi pukeutumisen idea lähti Helsingistä, mutta se ei ollut aluksi kovin suosittua. Vain harvat pukeutuivat silloin vanhoiksi. Uuden tavan oudoksuminen kesti 1970-luvulle asti. Silloin ei ollut kouluissa mitään virallista ohjelmaa. Varsinkin opettajat vieroksuivat vanhaksi pukeutumista ja rehtorilta piti aina kysyä lupaa naamiaisten pitämiseksi. Pikkuhiljaa suomenruotsalaiset lukiolaiset alkoivat pukeutua hienosti ja tanssimaan wienertanssia (Bergman & Ekrem 1992, 64, 65).

1970-luvulla perinteeseen tulivat pukeutumisen lisäksi tanssiaisit. Helsingissä on vanhimpien tietojen mukaan tanssittu vanhojentansseja jo 1950-luvulla, mikä levisi hitaasti eteenpäin koko Suomen alueelle. Jossain kouluissa taas ei vielä 1970-luvulla tanssittu vanhojentansseja (Jäppinen 2009).

Nykyisin vanhojen tanssit on enimmäkseen pukujuhla. Pukeutumisella halutaan korostaa naisellisuutta ja miehekkyyttä (Joensuu 2008). Pukujen historiallista alkuperää ei ole tarkoin määrätty. Tärkeintä on näyttää vanhanaikaiselta ja juhlalliselta. Yleensä pukujen tyyli on peräisin 1800-luvun alkupuolen ja 1900-luvun alun väliseltä ajalta (KUVIO 3). Vanhoja tansseja tanssivilla tytöillä on pitkät, leveähelmaiset kokopuvut tai cocktail-mekot ja pojilla istuvat mustat puvut ja silinterihatut tai teatteripuku. Joskus tinkimisen vuoksi tytöillä näkee myös lyhyitä juhlapukuja. Eräissä lukioissa, joissa on tyttöenemmistö, tytöt pukeutuvat frakkeihin, jotta he näyttäisivät pojilta (Aalto 1999, 399).

Puvut voivat olla vuokrattuja, mummon vintiltä löytyneitä aarteita tai jopa itse tehtyjä ja muiden teettämiä. Pojat voivat lainata isältään frakkeja, mutta useimmiten hekin joutuvat vuokraamaan tai ostamaan juhlavaatteensa. Pukeutumiseen panostetaan, sillä halutaan näyttää erittäin hienoilta (Aalto 1999, 399; Alsta 1991).

KUVIO 3. Vuoden 2003 vanhojentanssipuku.

Viime vuosina vanhojenpäivä on alkanut muistuttaa amerikkalaislukioden ylellisiä prom-tanssiaisia, jotka ovat tulleet tutuiksi elokuvien, television sekä vaihto-oppilaiden välityksellä. Vanhat pukeutuvat nykyään gaalatyylisiin: historialliset ja vanhat puvut ovat vaihtuneet ajanmukaiseen, paljastavaan iltapukuelegansseihin (KUVIO 4). Hienoutta haetaan erikoisilla yksityiskohdilla ja yksilöllisyyttä haetaan mielikuvituksellisilla luomuksilla. Joillakin opiskelijoilla on varaa jopa kahteen juhlapukuun. Nykyaikaiset puvut eivät enää edusta mennyttä aikakautta, kuten alun perin pukuperinteeseen on kuulunut. Nykyään varsinkin nuoret naiset haluavat pukeutua paljastaviin pukuihin, jotka viestittävät heidän seksuaalista kypsyyttään (Jäppinen 2007, 17; Jäppinen).

2.3 Vanhojentanssipuku tänään

Vuonna 2008 suosituin vanhojen tanssipuvun materiaali oli tafti. Silkkiä suosittiin melkein yhtä paljon. Satiini oli myös suosittu sen edullisuuden vuoksi. Suosituimmat värit vuonna 2008 olivat eri vihreän sävyt sekä ruskea. Turkoosia on myös näkynyt puvuissa (Rautalin 2008).

Vanhojen tanssipuvut olivat vuonna 2008 enemmänkin iltapukuja kuin historiallisia pukuja. Pöyheät helmat olivat laskeutuneet ja korsettimaiseen yläosaan haluttiin Valentinon pitsiä. Koristeena käytettiin useasti satiininauhaa (Rautalin 2008). Näyttävyyttä haluttiin korostaa hohtavilla kankailla ja paljeteilla sekä muilla kimaltelevilla yksityiskohdilla (Mäntynen 2008).

KUVIO 4. Vanhojentanssipuku vuodelta 2005.

Teetettävien pukujen kankaiden osto alkaa jo varhain kesällä. Normaaliin vanhojen tanssipukuun menee noin kolme metriä kangasta. Tyllillä vuorattuun pukuun tarvitaan jopa 5 – 10 metriä kangasta. Tukikankaita menee suunnilleen saman verran. Hinnat voivat vaihdella

hyvinkin paljon. Halvimmat puvut voivat maksaa muutamia kymppejä ja kalliimmat useita satoja euroja (Rautalin 2008).

Vuonna 2009 suosituimmat kankaat olivat tafti, silkki ja satiinikankaat. Suosituimmat värit olivat vihreä, eri sinisen sävyt ja viininpunaiset. Jotkut suosivat myös vaaleita sävyjä, kuten esimerkiksi keltaista. Pukujen hinnat vaihtelevat suuresti. Halvimmat teetetyt puvut maksoivat alle sata euroa ja kalliimmat jopa 500 euroa. Yleensä kalliimmissa puvuissa on paljon erikoisia yksityiskohtia, jotka nostavat puvun hintaa.

Vuoden 2009 suosituimmat puvut, joita ompeluateljeissa valmistettiin, olivat korsettiyläosaisia sekä niskalenkilä varustettuja iltapukuja. Ateljeissa ei valmistettu turkissomisteisia vanhojentanssipukuja, koska turkisten käsittelyyn tarvittaisiin erikseen turkisalan ammattilaista. Vanhojentanssipukuihin valmistettiin myös erilaisia oheistuotteita. Niitä olivat esimerkiksi pienet kangaspussukat ja viitat (Rajamäki 2009; Virtanen 2009).

Vanhojentanssipukuja myydään ja vuokrataan valmiina erikoistuneissa juhlapukuliikkeissä. Vanhojentanssipukujen vuokrahinnat ovat noin 200 euroa. Pukuja myydään liikkeissä noin 100–500 euron hintaan. Juhlapukuliike Zazabellasta kerrotaan, että pukujen valintaan vaikuttavat puvun malli, sen väri sekä hinta. Yleisin pukukoko on 34/36. Myös juhlapukuliikkeessä suosituimmat puvut olivat leveähelmaiset hameet, jossa oli tyköistuvat ja olkaimettomat yläosat. Suosituimmat värit olivat tummanpunainen, turkoosi ja ruskea. Zazabella arvioi, että tulevaisuudessa trendivärit olisivat kulta, fuksia sekä samppanja. Liikkeissä myytiin oheistuotteina vannehameita, hartiahuiveja, pussukoita sekä hansikkaat. Myöskään juhlapukuliikkeissä ei löytynyt turkissomisteisia vanhojentanssipukuja, koska niillä ei ole ollut kysyntää (Dung 2009).

2.4 Vanhojenpäivä tänään

Lukiolaistytön päivä alkaa ulkonäön kohentamisella kampaajalla ja meikkaajalla. Lukiossa tanssitaan päivällä ensimmäiset tanssit koulun oppilaille ja opettajille (Zweygbergk 2009). Tansseista tanssitaan muun muassa kehruuvalssi eli valse mignon ja kikapoo, joita on aloitettu harjoittelemaan jo varhain. Edellä mainitut tanssit ovat paritansseja vuodelta 1800–1900 (Aalto 1999, 399). Esityksen jälkeen tanssiväki suuntaa ravintolaan syömään ja ke-

räämään voimia tulevaa toista tanssitapahtumaa varten (Zweygbergk 2009). Illalla vanhat tanssivat omille vanhemmilleen ja kutsuvieraille. Esityksen loputtua tanssijat hakevat vanhempansa mukaan tanssimaan, jossa tytöt hakevat isänsä tanssimaan ja pojat äitinsä.

Eri koulut viettävät omien perinteiden mukaan vanhojenpäivää, joten kaikki ovat vähän erilaisia eri kouluissa. Vanhat voivat tulla kouluun seuraavanakin aamuna juhlapuvuissaan, jossa he pitävät arvokkaan aamunavauksen. Jotkut ovat taas käyneet tanssimassa sairaaloissa, vanhainkodissa, eri kouluissa ja niin edelleen. (Alsta 1991).

3 TIEDONHANKINTA

3.1 Malli

Opinnäytetyöllä ei ole varsinaista tilaajaa. Opinnäytetyönä haluttiin tehdä turkissomisteinen vanhojentanssipuku, koska turkisten käyttö vanhojentanssipuvuissa on harvinaista. Tanssipuvun ”mallinukeksi” ja käyttäjäksi suostui naantalilainen Anna von Zwegyberg, joka opiskeli toista vuotta Naantalin lukiossa. Hän vietti vanhojentansseja vuonna 2009. Puku tehtiin hänen toiveittensa ja mittojen mukaan. Siksi häntä aluksi haastateltiin, jotta saatiin alustava mielikuva hänen haluamastaan puvusta.

Mallille ei synny kustannuksia puvun valmistuksesta. Hänen tehtävänään on olla mallina ja edustaa trendikästä vanhojentanssipukua lukion vanhojenpäivänä. Puku on määrä palauttaa edustuspäivän jälkeen valmistajalleen, jolle vanhojentanssipuku jäisi lopullisesti.

3.2 Asiantuntijahaastattelut

Asiantuntijahaastatteluiden tarkoituksena oli saada syvällistä ja ammattimaista tietoa tutkitavasta asiasta. Haastateltavia oli yhteensä kuusi, joista kaksi oli yksityisyrittäjiä, jotka suunnittelevat ja valmistavat vanhojentanssipukuja sekä muita vaatetusalan tuotteita omassa ateljeessaan. Heiltä kysyttiin tietoa kaavoituksesta, valmistuksesta, sovituksista sekä tietysti turkisten käytöstä puvuissa. Lisäksi haastateltiin juhlapukuliike Zazabellan omistajaa Tran Dungia, jolta kysyttiin myymälän valikoimasta, trendeistä sekä pukujen säilytyksestä. Yksi tärkeimmistä haastateltavista oli muun muassa vanhojentanssiperinnettä tutkiva tutkija Jere Jäppinen, jolta sai vastauksia moneen vanhojentanssihistoriaan liittyvään kysymykseen. Häneltä sai hyvin arvokasta ja yksityiskohtaista tietoa aiheesta. Lukiolaista / mallia, Anna von Zwegybergiä, haastateltiin toisen kerran vanhojentanssien jälkeen, jotta saataisiin tietää hänen mielipiteensä vanhojentanssipuvusta. Koska opinnäytetyössä käytettiin siniketun turkista, yksi haastateltavista oli turkisten asiantuntija, jolta saatiin vastauksia turkiksen käyttöominaisuuksista, tekniikoista, turkisten huollosta ja niin edelleen.

Haastattelut suoritettiin pääosin henkilökohtaisina haastatteluina, jossa haastateltava ja haastattelija kohtaavat toisensa kasvotusten. Osa haastatteluista jouduttiin kuitenkin tekemään sähköpostihaastatteluna lomakauden takia. Asiantuntijahaastattelut ovat osa opinnäytetyön lähteitä.

3.3 Sinikettu turkismateriaalina

Sinikettu on naalista eli valkoketusta sinertävä värimuunnos. Sillä on hyvin suuri merkitys turkistarhauksessa sekä turkisteollisuudessa. Siniketun turkis kuluu herkästi eikä sovellu esimerkiksi autoilevan naisen käyttöön. Siniketun pitkät peitinkarvat katkeilevat helposti ja lopputuloksena on kuluneen näköinen turkis. Siniketun nahka kuitenkin kestää melko hyvin. Jotta turkis pysyisi puhtaana ja kestäväänä, se yleensä värjätään, sillä värjäämätön kettu kellastuu ajan myötä. Siniketun käyttömahdollisuudet ovat lähes rajattomat. Siitä voi valmistaa esimerkiksi turkkeja ja päähineitä. (Tikkanen 1989, 3; Silventoinen - Inkinen 1989, 35).

Nykyisin sinikettua käytetään paljon somisteina esimerkiksi hihansuina ja kauluksina. Sinikettu on vahva ja lämmin ja sen takia siitä valmistettiin ennen paljon turkkeja, mutta sen valmistus on vähentynyt turkin raskauden vuoksi. Koska sinikettua voi värjätä minkä väriksi vaan, siitä voi tehdä jopa mattoja ja sängynpeitteitä (Niinimäki 2009).

4 VANHOJENTANSSIPUVUN SUUNNITTELU

Vanhojentanssipuvun suunnittelu lähti Anna von Zweybergkin haastattelun pohjalta. Hänen toivomuksena oli, että helma levenee sopivan linjakkaasti ja väri on tumma. Hän myös halusi pukuunsa olkaimettoman, korsettimaisen yläosan. Haastattelun tuloksena syntyi viisi erilaista luonnosta (LIITE 1–4). Pukujen skaala vaihteli perinteisestä iltapuvusta moderniin juhla-asuun. Anna valitsi trendikkään, oranssinsävyisen, rypytytyn puvun. Puvussa oli korsettimainen yläosa, jossa vyötärön kohdalla oli kankaasta kerrostettuja laskoksia ja helmaosasta löytyi tasaisin välein rypyjä (KUVIO 5).

Idea oli saada puvusta hyvin muodikas, jossa näkyy tämän päivän ja tulevia trendejä. Puvun piti olla myös hyvin ylellinen ja juhlava, jotta sen käyttäjä kantaisi sitä ylpeydellä ja tuntisi itsensä juhlien kuningattareksi. Ideoita pukuun hankittiin selailemalla morsius- ja juhlapukulehtiä.

KUVIO 5. Kuva valitusta mallista.

4.1 Aikataulutus ja työjärjestys

Koska vanhojentanssipuku valmistus tapahtui opintojen ohessa, suunnitteluun ja valmistukseen varattiin runsaasti aikaa. Kesä 2008 oli varattu haastattelulle, kaavojen teolle sekä sovituspuvun sovittamiseen. Syksy 2008 varattiin puvun ompeluun ja turkisten tilaamiseen. Tammi- ja helmikuu 2009 suunniteltiin turkissomisteiden valmistukselle sekä viimeistelylle. Työjärjestyksen laatimisen tarkoitus on helpottaa ja ohjata tuotteen valmistusta. Työjärjestys etenee loogisessa järjestyksessä alkusuunnittelusta aina valmiiseen tuotteeseen asti (TAULUKKO 1).

TAULUKKO 1. Työjärjestys

Työjärjestys
1. Puvun suunnittelu
2. Mittojen otto
3. Kaavojen piirtäminen ja kuosittelu
4. Sovituspuvun ompelu
5. Puvun sovitus ja muutoskohtien merkkkaus
6. Muutosten korjaus
7. Kankaan leikkuu kaavojen mukaan
8. Kangasosien yhteen ompelu ja huolittelu
9. Laskoksien ja ryppyjen teko
10. Puvun vuoren teko, tyllin kiinnitys ja tukiluiden lisäys
11. Vetoketjun kiinnitys
12. Työn viimeistely

4.2 Materiaalit sekä kustannukset

Puvun materiaalit hankittiin mallin toiveiden mukaisesti. Hänen toiveenaan oli, että pukukankaan väri olisi oranssinsävyinen ja laskoskangas kullankeltainen. Kangaskauppa lahjoitti materiaalinäytteitä eri kankaista, joista malli valitsi haluamansa. Oikeaa oranssinsävyä ei löytynyt, joten tilalle valittiin lilasävyinen kangas, jonka sävy sopi hyvin kullankeltaiseen kankaaseen. Se sopi myös Anna von Zwegbergin ulkonäköön sekä hänen luonteelle.

Väri kertoo ihmisen luonteesta ja hänen elämänasenteestaan sekä mieltymyksistään. Tiettyyn väriin rinnastetaan erilaisia merkityksiä, ja niiden vaikutuksia voidaan tulkita monella eri tavalla. Lila yleensä yhdistetään ylevyyteen, tiedostamattomuuteen sekä herkkyyteen. Se on salaperäinen ja juhlava väri (Kellokumpu-Tähkiö 2004, 20).

Kun kangasta aiotaan ostaa, pitäisi ottaa huomioon muutamia seikkoja, esimerkiksi valmistettavan tuotteen käyttötarkoitus, malli sekä hinta ja laatu. Kun kangas valitaan, pitäisi pohdita myös materiaalin soveltuvuutta tuotteeseen, sen pesunkestoa sekä käsittelyn helppoutta (Häkkinen & Ylönen 2005, 34).

Puvun materiaaliksi valittiin satiinikreppi. Se on kiiltävä ja kauniisti laskeutuva silkkikangas. Kangasta on helppo ommella eikä siihen jää purkausjälkiä. Kankaan menekki laskettiin kaavoista. Turkismateriaaliksi valittiin sinikettu sen pitkäkarvaisuuden takia. Lisäksi sitä pystyy monipuolisesti värjäämään. Sinikettuturkisten värjäystä varten valittiin Pantone-värikartasta sopivat värit. Sävyt muistuttivat pukukankaiden lilaa ja keltaista. Pantone on värijärjestelmä, josta värit tunnustetaan järjestysnumerolla.

Anna von Zweybergk toivoi, että hän pystyisi käyttämään pukua ilman turkiksia, joten turkissomisteet suunniteltiin irrotettaviksi. Lisäksi huollon ja säilytyksen takia oli helpompaa suunnitella turkissomisteet irrotettaviksi. Somisteita suunnitellessa piti pohtia, mitä kiinnityskeinoja oli olemassa ja mikä niistä olisi käytännöllisin ja toimivin. Yksinkertaisin ja sopivin vaihtoehto oli kiinnitys koristenappeja käyttäen. Koristenapit ommeltiin puvun helman rypytyksen kohdalle, joihin turkissomisteet kiinnitettiin nauhan avulla (KUVIO 6).

KUVIO 6. Turkissomiste kokeilu.

Vanhojentansseissa tanssitaan rytmikkäitä ja nopeita tansseja ja puvun täytyy pysyä tukevasti päällä koko illan. Puvun pitää tuntua mukavalta, jota ei tarvitsisi pelätä sen valuvan alas. Siksi puvun täytyi olla hyvin jämpä ja vartaloa tukeva. Malli toivoi, ettei pukuun tulisi olkaimia, joten pukua päätettiin tukea tukikankailla sekä tukiluilla. Tukiluiden tehtävänä on antaa ryhtiä ja tukea puvulle. Tukiluut on tehty joko metallista tai muovista ja niiden leveys voi vaihdella. Tässä puvussa käytetään 1,5 cm leveitä tukiluita.

Seuraavassa taulukossa 2 on lueteltu materiaalien kustannukset. Värjätyt siniketut sekä vuorikangas ovat eri yritysten sponsorituotteita, joten niistä ei muodostunut muita kustannuksia kuin postitusmaksut turkisten lähetyksestä.

TAULUKKO 2. Vanhojentanssipuvun materiaalikustannukset

Materiaali	Määrä	A/hinta/m	Yhteensä €
Kreppisatiinikangas (sis. langat)	6,5 m	11,90	106,95
Tylli	2 m	4,90	8,80
Tukikangas	90 cm	1,96	1,764
Koristenapit	8 kpl	0,42	8,82
Tukiluut	2 m	2,75	5,50
Koristenauha	2 m	1	2
Vetoketju	70 cm		3,90
Yhteensä			137,70 €

4.3 Yhteistyökumppanit

Suunniteltuun vanhojentanssipukuun tarvittiin arvokkaita materiaaleja kuten sinikettuja ja kreppisatiinia. Ilman yhteistyökumppaneita kokonaisuudesta olisi tullut liian kallis. Sponsoreita etsittiin kangaskaupoista sekä turkisalan yrityksistä. Yksi lahjoittajaehdokkaista oli Pohjois-Suomen Turkiseläinten Kasvattajat ry eli PSTK ry, jolle lähetettiin sähköpostilla pyyntö, jossa esiteltiin opinnäytetyö ja samalla kysyttiin, lähtisikö se sponsoroimaan kaksi sinikettua. PSTK ry:ltä saatiin pian myöntävä vastaus.

Koska opinnäytetyöhön tarvittiin lilan ja kullankeltaisen väriset ketut, ne piti värjäyttää. Sponsoripyyntö lähetettiin Panfur 2000 Oy:lle, joka on vuonna 2000 perustettu suomalainen turkismuokkaamo. Yritys muokkaa, värjää, sävyttää sekä kuvioi tarhattuja arvoturkiksia ja villinahkoja. Heille lähetettiin pyyntö, jossa heitä pyydettiin värjäämään siniketut. He lupautuivat värjäämään kaksi turkisnahkaa halutunlaiseksi.

Koska ei löytynyt ketään kankaiden lahjoittajaa, piti ne maksaa itse omasta kukkarosta. Onneksi yksityisyrittäjä Heljä Rajamäki, joka suunnittelee, valmistaa ja korjaa vaatteita omassa liikkeessään, lupasi lahjoittaa vuorikangasta kustannusmäärien helpottamiseksi.

5 VANHOJENTANSSIPUVUN VALMISTUS

Anna von Zweybergkistä otettiin ensin vartalon tarkat mitat. Tuloksia verrattiin naisten mittajärjestelmään, joka on rakennettu vartalon pituuden, rinnan-, vyötärön- ja lantioympäryksen mukaisiin avain- ja tunnusmittoihin. Eri kokomerkinnot ovat johdettu mittajärjestelmästä. Anna oli kokoa C38 (Kellokumpu-Tähkiö 2004, 32).

5.1 Kaavoitus ja sovitus

Vanhojentanssipuvun teko aloitettiin kaavojen piirtämisellä. Kaavat kuositeltiin eli muokattiin sopiviksi topin ja hameen peruskaavoista. Kaavat tehtiin koolla 38 ja varsinainen muotoilu tehtiin mallin päällä. Siten saatiin juuri oikeat mitat ja puku saatiin istumaan mallin päälle hyvin.

Ompeluateljeissa kaavoitetaan juhlapuvut alusta asti piirtämällä ja kuosittelemalla mittojen mukaan kaavat. Jotkut ateljeet helpottavat työtään kuosittelemalla valmiista kaavasta esimerkiksi hääpuvun kaavoista halutun mallin. Joskus asiakkaalla voi olla tietty malli piirrettynä valmiiksi, josta sitten ompelija lähtee tekemään pukua (Rajamäki 2009; Virtanen 2009).

Kaavoihin lisättiin runsaasti saumavaroja, jotta pukua olisi mahdollista suurentaa, jos mitat eivät täsmääkään tai jos mallin vartalon muoto muuttuu. Ompelija Anna-Maija Virtanen kertoo, että on hyvä olla runsaat saumavarat, jos on kyse esimerkiksi sametista ja silkistä. Kankaisiin jäävät näkymään ommeljäljet, jos niitä joutuu purkamaan ja suurentamaan (Virtanen 2009).

Kaavojen pohjalta tehtiin ensin lakanakankaasta sovitusvaate. Sovitusvaatteen tarkoituksena on katsoa, miten puku käyttäytyy asiakkaan päällä ja että malli on sen mukainen, kun asiakas haluaa. Lisäksi katsottiin, miten laskoksista tehty vyötärönauha käyttäytyy puvussa. Tulevat muutokset sovituksessa merkitään sovitusvaatteeseen.

Sovitusvaatteiden teko ateljeissa vaihtelee paljon. Jotkut tekevät sovitusvaatteen melkein aina ja eräät tekevät sen hyvin harvoin. Yleensä sovitusvaate tehdään, jos puvun malli on erikoinen ja siinä on esimerkiksi laskoksia tai että asiakkaan vartalo poikkeaa hoikasta, sopusuhtaisesta vartalotyypistä (Rajamäki 2009; Virtanen 2009).

Sovitusten määrä eri ateljeissa vaihtelee paljon. Joillekin ateljeeompelijoille riittää kaksi sovituskertaa ja jotkut sovittavat kolmesta viiteen kertaa. Heljä Rajamäki sanoo, että sovituksia on hyvä olla useampia kertoja, koska mitä useammin sovittaa pukua, sen parempaan ja tarkempaan lopputulokseen päästään (Rajamäki 2009; Virtanen 2009).

Vanhojentanssipukua päätettiin sovittaa neljä kertaa. Ensimmäinen sovitus tapahtui sovitusvaatteen kanssa. Toinen sovitus pidettäisiin, kun puvun ”runko” olisi valmis. Kolmas sovitettaisiin vähän ennen valmista pukua ja neljäs kerta sitten kun puku olisi kokonaan valmis. Kuviossa 7 nähdään sovitus tilanne.

Sovituspaikan pitää olla valaistu ja ympäristö rauhallinen. Sovituksissa on tärkeää, että asiakkaalla on koko ajan samat rintaliivit päällä ja kengät jalassa, koska muuten puvun istuvuus voi vaihdella suuresti. Lisäksi asiakkaan pitää seistä ryhdissä ja rauhallisesti, jotta puvusta saataisiin vartalon mukainen (Rajamäki 2009; Virtanen 2009).

KUVIO 7. Sovitus tilanne.

Sovitusvaate sovitettiin ensimmäistä kertaa mallin päälle. Sovituksessa katsottiin, että saumat olivat kohdillaan. Samalla puvun pituus päätettiin asiakkaalle sopivaksi. Suuria muutoksia ei tullut. Korsettiyläosan paria saumaa siirrettiin hieman eteenpäin. Puvun pituudesta otettiin 10 cm pois huomioiden sen, että rypytykset vievät paljon kangasta. Helma oli myös liian leveä mallin makuun, joten sitä kavennettiin jonkin verran. Sovituksen jälkeen muutokset tehtiin kaavoihin.

5.2 Vanhojentanssipuvun ompelu

Satiinikankaasta leikattiin puvun osat eli toppi ja hame kuositeltujen kaavojen mukaan. Asetettaessa kaavoja kankaalle piti ottaa huomioon langan suunnat, että ne olivat kaikissa suorat. Jos langan suunnat eivät ole kaikki suorassa, valo voi heijastaa kankaasta eri värisävyä kuin muissa osissa (Virtanen 2009). Lisäksi leikattiin vuori, vyötärölaskos sekä tukikankaat.

Leikkuun jälkeen ommeltiin topin ja hameen saumat suorasaumakoneella ja lopuksi reunat huoliteltiin saumurilla. Kaksi topin saumaa jätettiin ompelematta, sillä vyötärölaskos kiinnitettiin siihen. Vyötärölaskos tehtiin noin kaksi senttiä leveistä laskoksista (KUVIO 8). Vyötärölaskoksen koko pituudeksi tuli 23 senttiä. Laskokset tehtiin kullankeltaisesta kankaasta ja niitä tuli yhteensä kolme kappaletta.

KUVIO 8. Vyötärölaskoksia.

Hame koostui viidestä eri osasta. Jokaiseen osaan tehtiin kolme rypytystä. Rypytysten paikat mitattiin tarkasti. Rypytykset tehtiin viiden senttimetrin pituisella ja sentin leveällä kuminauhalla, joka ommeltiin pukuun kiinni venyttäen. Valmiin rypyn päälle ommeltiin kultaista timanttia muistuttava koristenappi (KUVIO 9). Nappi ommeltiin käsin molemmista päistä niin, että koristenauhan pystyi pujottamaan napin takaa.

KUVIO 9. Ryppy sekä koristenappi.

Tämän jälkeen toppi ja hame yhdistettiin ompelemalla yhdeksi kokonaisuudeksi ja kaikki saumat silitettiin auki. Tämän jälkeen ommeltiin ja huoliteltiin vuori ja lisättiin siihen tukikankaat. Tukikangas silitettiin silitysraudalla kiinni kankaaseen. Vuori ommeltiin sentin saumavaroilla. Vuorin yläosaan jätettiin sen verran ylimääräistä kangasta, että tukiluut pystyttiin ompelemaan sinne. Viininpunainen tyllikerros rypytettiin ja ommeltiin kiinni vuoreen noin 50 sentin päähän helmasta. Tyllikerroksen tarkoituksena oli tuoda runsautta ja muotoa helmaan.

Vuorin tarkoituksena on parantaa vaateen laskeutuvuutta ja estää takertuminen. Se suojaa vaatetta sisältäpäin hankaukselta ja ihon eritteiltä ja antaa vaatteelle ryhtiä. Lisäksi se antaa kantajalleen miellyttävän tunnun ja antaa vaatteelle huolitellun leiman. Kun vuorikangasta valitaan, pitää ottaa muutamia asioita huomioon. Vuorin pitää kestää hankausta eikä se saa sähköistyä. Sen pitää olla hiostamaton ja sillä pitää olla hyvä värinkesto, sillä hankausta ja hiki kuluttavat vuorta. Vuori valitaan aina päällyskankaan värin, vahvuuden sekä käyttö-

tarkoituksen mukaan. Jos päällyskangas on kallista, yleensä valitaan myös kallis vuorikangas, joka kestää hyvin. Myös kutistuvuus pitää olla samansuuruinen päällyskankaalla ja vuorilla (Häkkinen & Ylönen 2005, 37; Pakkala, Rantala, Sillanpää-Suominen & Syrjä 1985, 111–112).

Tukikankaiden tarkoituksena on estää reunojen sekä kappaleiden venymistä ja helpottaa kankaiden käsittelyä. Niillä myös parannetaan kankaan ulkonäköä ja tuntua. Tukikankaiden kiinnittämiseen suosituslämpötila on 120–150 °C ja sen sopiva kiinnitysaika on noin 8–10 sekuntia. Silitettäessä tukikangasta kiinni pitää huomioida, ettei silitä liian kuumalla, muuten liima-aine muuttuu juokseväksi ja valuu kankaan ja tukikankaan läpi. Toisaalta liian matalassa lämpötilassa liima-aine ei sula ja eikä tukikangas kiinnity. Silitysraudalla kiinnitettäessä rautaa pitää painaa voimakkaasti, sitä ei pidä silittää edestakaisin. Kun tukikankaat on kiinnitetty kappaleisiin, niiden pitäisi antaa levätä yön yli, koska tukikangas kiinnittyy lopullisesti useiden tuntien jälkeen (Häkkinen & Ylönen 2005, 36; Pakkala ym. 1985, 113–115).

Kun vuori ja päällyskangas oli ommeltu yhteen, päätettiin pukua sovittaa toisen kerran. Sovituksessa katsottiin, kuinka puku istui mallin päällä ja miten edelliset muutokset toimivat puvussa. Uusia muutoksia tuli vähän. Puvun yläosa oli hieman liian pieni, joten sitä jouduttiin suurentamaan.

Sovituksen jälkeen muutettiin puvun yläosa suuremmaksi. Muutama sauma purettiin ja ommeltiin pienemmillä saumavaroilla. Puvun helmasta käännettiin kolme senttiä sisään ja ommeltiin se varovasti käsin kiinni pienillä pistoilla. Sen jälkeen tehtiin vuoren yläosaan kujat ja pujotettiin niihin tukiluut, joiden pituus oli noin 50 senttiä. Tukiluiden molempiin päihin liitettiin pyöreät osat, jotteivät tukiluiden terävät kulmat rikkoisi kangasta puhki. Tukiluita oli yhteensä neljä, joista kaksi sijoitettiin eteen ja kaksi taakse.

Kolmas sovitus tapahtui tässä vaiheessa. Katsottiin, että muutokset olivat oikein tehty ja puku oli oikean kokoinen joka kohdasta. Tukiluiden sijainti ja tukevuus tarkistettiin samalla. Puku oli tällä kertaa sopiva mallille, joten siihen ei tullut enää mitään muutoksia, vain pieniä hienosäätöjä.

Sovituksen jälkeen ommeltiin kiinni piilovetoketju. Sitten vielä ommeltiin tukeva tikkaus puvun toppiosan yläreunaan. Tikkauksen tarkoituksena oli sitoa päällyskangas ja vuori yhteen, jottei vuori pääsisi näkymään. Puku viimeisteltiin leikkaamalla kaikki langanpätkät irti ja katsottiin, ettei puvussa ollut muita vikoja. Viimeistelyn jälkeen tehtiin pukuun turkissomisteet.

Lopuksi koko puku silitettiin. Silityksen tarkoituksena on saada vaate muotoutumaan malliinsa ja alkuperäisiin mittoihin. Silityksellä saadaan myös kangas tuntumaan uudelta. Kangasta silitetään silitysraudalla langan suuntaan rauhallisin vedoin, jotta kankaan pinta saadaan sileäksi yhdellä vedolla. Yksityiskohtia silitettäessä käytetään raudan kärkeä (Häkkinen & Ylönen, 2005, 25).

5.3 Turkissomisteiden valmistus

Turkiksien käsittely aloitettiin pistämällä siniketut taanaan eli suoristuslautaan ja leikkaamalla auki pitkittäin keskivatsaa myöten turkisveitsellä. Sen jälkeen nahkapuolet kostutettiin vedellä. Kostutusvaiheessa piti olla varovainen, ettei turkispuoli kastu. Kostutuksen jälkeen turkisnahkojen annettiin levätä kaksinkerroin, jotta vesi imeytyisi hyvin nahkapuoleen. Sen jälkeen turkikset asetettiin naulauspöydälle nahkapuoli ylöspäin ja kiinnitettiin pöytään pumffista eli häntäpäästä ilmanpaineella toimivalla nitojalla. Sitten nahkoja venytettiin pituussuuntaan mahdollisimman paljon ja kiinnitettiin ne pöytään niskasta. Sen jälkeen nahat naulattiin pumffista ylöspäin molemmilta sivuilta aina päähän asti. Valmiiksi naulatut ketut annettiin kuivua rauhassa.

Turkisnahkojen naulauksen tarkoitus on helpottaa itse valmistusta. Nahkoihin saadaan lisää pituutta sekä leveyttä ja tällä tavoin saadaan lisää käyttömateriaalia. Samalla materiaalihukka pienenee. Lisäksi turkisnahoista tulee jäykempiä, mikä helpottaa konetusta eli ompelua turkiskoneella.

Kun turkisnahat olivat kuivuneet, poistettiin kaikki niitit sinkiläirrottimella, mikä on suunniteltu juuri niittien irrottamiseen. Irrotuksen jälkeen turkispuoli kammattiin ja höyrytettiin höyrykoneella, jotta karvat nousisivat ja turkis näyttäisi tuuhealta. Tämän jälkeen turkiksista tehtiin somisteita vanhojentanssipukuun.

Koska vanhojentanssipukujen mukana käytetään joskus pieniä oheistuotteita, kuten pussukoita, suunniteltiin tähän pukuun siniketuista turkistuotteita, joita ei ole nähty koskaan aiemmin vanhojentansseissa. Sinänsä turkis on jo uutuus vanhojentansseissa, mutta siitä haluttiin tehdä vielä hohdokkaampaa. Kuitenkin pitää muistaa, että somisteet tulivat nuorelle henkilölle, joten niistä piti tehdä sen mukaiset, joita lukioikäinen voisi pitää.

Lilasta turkiksesta oli tarkoitus tehdä kukkakoristeita ja keltaisesta timantin muotoisia somisteita helmaan. Ensin tehtiin timantit, joihin piirrettiin kaava. Kaavaa piirrettäessä piti ottaa huomioon siniketun ominaisuudet. Heljä Niinimäki kertoo, että sinikettu on paksu materiaali, joten somisteita tehdessään kannattaa leikata pieniä paloja. Jo sentin paksuisessa kaistaleessa on paljon karvaa, joka näyttää hyvin tuuhealta (Niinimäki 2009). Koska siniketun karva on pitkää, nahasta leikatut terävät kulmat saattoivat näyttää turkispuolelta pyöreältä. Kaavasta leikattiin koetimantti. Siitä tuli kuin pyöreä pallo, joten kaavaa muutettiin, jotta timantin muoto näkyisi paremmin. Lopullinen määrä timantteja oli 21. Koska turkissomisteet pitivät olla irrallisia, timanttien taakse ommeltiin kullankeltainen kiinnitysnauha.

Kukkakoristeita tehtiin kaksi, toinen ranteeseen ja toinen vyötärölle. Vyötärökukassa lilasta ketusta leikattiin noin sentin paksuinen nauha ja siihen lisättiin noin 10 sentin paksuinen kangaspala, johon oli lisätty sentin saumavarat. Keltaisesta ketusta ja kankaasta tehtiin kukalle heteet. Turkikset ja kankaat konetettiin turkiskoneella yhteen. Tämän jälkeen nauha pyöritettiin rullaksi ja ommeltiin kiinni. Vyötärökukalle tehtiin pitkät ”rönsyt” twisted fox- tekniikalla. Lilasta ketusta leikattiin kaksi sentin paksuista nauhaa, jotka kostutettiin vedellä. Sen jälkeen nauhojen toiset päät naulattiin pöydälle ja toiset päät kiinnitettiin porakoneeseen. Nauhat yhdistettiin porakoneella pyörittäen tiukkaan ja sitten nauhan päät naulattiin kiinni pöytään ja annettiin kuivua. Kuivunut nauha ommeltiin keskustaa pitkin ompelukoneella siksakkia käyttäen. Kun nauha oli ommeltu, se leikattiin kolmeen erikoiseen osaan ja ommeltiin kiinni kukkaan. Lisäksi tehtiin noin viisi senttimetriä leveä kangasvyö, johon kukkasomiste kiinnitettiin käsin ommellen (KUVIO 10).

KUVIO 10. Vyötärökukka.

Rannekukka tehtiin samalla tavalla kuin vyötärökukka, mutta siihen ei lisätty ”rönsyjä”. Rannekukalle tehtiin sen sijaan lilasta satiinikankaasta noin kolmen senttimetrin leveä ranneke, jonka sisälle oli ommeltu kuminauha. Kukka liitettiin rannekkeeseen käsin ommellen (KUVIO 11).

KUVIO 11. Rannekukka.

6 VANHOJENTANSSIPUVUN SÄILYTYS JA HUOLTO

6.1 Kankaan huolto

Kangas ei kestä ikuisuuksia. Siksi sitä pitää hoitaa oikein, jottei se turmeltuisi ennenaikaisesti. Yksi kangasta tuhoava toimi on kuluminen. Sitä tapahtuu käytettäessä hankauksen vaikutuksesta. Puvun pesu myös kuluttaa kangasta. Oikeanlainen pesu kuluttaa kangasta vähemmän. Pestäessä pukua pitää varoa pesuvaurioita. Niitä voi tulla käyttämällä liian voimakkaita pesuaineita ja huuhtomalla huonosti pesun jälkeen. Auringonvalo myös tuhoaa kangasta ajan mittaa. Värit voivat haalistua auringonpaisteessa. Siksi olisi hyvä pitää pukua pimeässä vaatekomerossa (Hannula, 1975, 151–156).

Tekstiilien puhdistukseen voi käyttää pesuloita, joista saa asiantuntevaa palvelua. Kun itse pesee pukua, olisi hyvä muistaa seuraavat asiat: pyykinpesuvesi tulisi olla pehmeää ja pesulämpötila tulisi olla kankaalle sopiva. Satiinille suositellaan 40 asteen pesua eli hienopesulämpötilaa. Puku huuhdellaan hyvin, jotta likainen pesuliuos sekä pesuainetähteet poistuisivat. Puku silitetään miedolla lämmöllä, eli silitysraudalla yhdellä pisteellä (Hannula 1992, 177–188).

Jos pukuun tulee tahroja, niiden olisi pyrittävä poistamaan mahdollisimman pian ennen kuin ne imeytyvät kankaaseen. Jos tahra on pinnalla, voi sen poistaa kevyesti harjaamalla. Jos tahra on imeytynyt kankaaseen, se poistetaan pesemällä. Tahrakohta voidaan upottaa liuottavaan nesteeseen tai kosketella sitä puhtaalla kankaalla, johon on lisätty tahrannoistoa. Yleisimpiä tahrannoistoaaineita ovat muun muassa vesi ja saippua, sitruunahappo, ammoniakki, glyseroli (Hannula 1992, 189–191).

6.2 Turkistuotteiden hoito

Jotta turkikset säilyisivät pitkän ajan laadukkaina, tulisi niitä hoitaa oikein. Turkikset säilytetään yleensä viileässä, ilmastoidussa komerossa. Turkiksia ei saa pistää säilytyspussiin vaan niiden täytyy saada ilmaa ja olla vapaasti. Kosteissa paikoissa turkis voi homehtua. Turkikset eivät pidä lämpöisistä paikoista, kuten lämpöpattereista, koska muuten ne hau-

rastuvat. Talvella pakkassäässä turkikset voidaan tuoda ulos tuulettumaan ja ravistettaviksi. Aurinkoa pitää kuitenkin välttää, sillä se haalistaa turkiksen väriä ja kellastuttaa vaaleaa turkista. Turkiksiin ei saa koskaan suihkuttaa kointorjunta-ainetta, sillä se pilaa turkiksen. Lisäksi parfyymien käyttö ei tee hyvää turkikselle (Tikkanen 1989, 35; Niinimäki 2009). Turkiskuoriaiset tuhoavat turkiksia. Niiden torjumiseen on tärkeää, että komero on puhdas ja tuuletettu. Jotta niistä pääsisi eroon, pitäisi ottaa yhteyttä asiantuntijaan (Hannula 1975, 158).

Jos turkis kastuu, sitä pitää ravistella kunnolla ja annetaan kuivua huoneen lämmössä rauhassa. Kosteaa turkkia ei saa pistää ahtaaseen paikkaan, sillä muuten se rypistyy eikä enää oikene. Jos turkis takkuuntuu, sitä voi harjata metallisella kammalla, jolloin irrallinen karva poistuu ja turkis näyttää taas siistiltä. Turkiksista voi varovasti myös piiskata pölyt pois piiskalla (Tikkanen 1989, 35)

Paras tapa säilyttää turkiksia ja pidentää niiden ikää on viedä ne keväisin turkisliikkeeseen säilytettäväksi. Liikkeessä on yleensä kylmäsäiliö, jossa on aina oikea kosteuspitoisuus ja pimeys. Näin pystytään tarkkailemaan, että turkis pysyy kunnossa, eikä tule ikäviä yllätyksiä syksyllä, kun turkki otetaan takaisin käyttöön. Turkiksien ihannelämpötila on +4–8 astetta (Silventoinen - Inkinen 1989, 84–85).

Turkiksia ei pysty oikein kotikonstein puhdistamaan, joten ne viedään yleensä turkisliikkeisiin puhdistettaviksi. Liikkeissä on omat puhdistusrummut, joissa turkikset puhdistetaan. Puhdistukseen käytetään turkiksille kehitettyjä puhdistusaineita, joita turkisliikkeet tilaavat tukkukaupoista (Niinimäki 2009).

7 PUVUN LUOVUTUS JA PALAUTE

Vanhojentanssipuku luovutettiin mallille päivä ennen vanhojenpäivää. Pukua sovitettiin vielä kerran, jotta nähtäisiin, että kaikki olivat kohdillaan. Samalla otettiin valokuvia puvusta ja sen kantajasta (KUVIO 12). Puku pysyi mallin päällä hyvin, sillä se oli sopivasti jämäpti eli se ei kiristänyt, eikä ollut löysä. Anna von Zwegbergk oli tyytyväinen puvun kokonaisuuteen. Puku vastasi hyvin hänen odotuksia, vaikka alkuperäisestä suunnitelmasta vähän poikettiinkin. Väri poikkesi alkuperäisestä, sillä oikeaa värisävyä ei kangaskaupasta löytynyt. Hänelle kuitenkin sopi uusi väri. Puvun malli pysyi kuitenkin samana alkumielikuvasta lähtien.

Anna von Zwegbergk oli tyytyväinen siihen, että turkikset pystyttiin irrottamaan puvusta. Hän piti erityisesti timanttinapeista, jotka korvasivat osan turkissomisteista. Ne sopivat hyvin pukuun ja yhdessä lilan värin kanssa ne tekivät väriyhdistelmästä lähes täydellisen. Puvun materiaaliin, kreppisatiiniin, hän oli myös tyytyväinen, koska se oli yleinen juhlapukukangas.

Mallilla oli myös vanhojentanssipukuun muutamia muutosehdotuksia. Hän olisi halunnut vyötäröllä olevista laskoksista hieman leveämmät, jotta niitä olisi tullut vain muutama. Hän olisi myös halunnut keltaisten turkistimanttien rinnalle muuta erikoista. Muuten hän oli onnellinen puvun lopputuloksesta (Zwegbergk 2009).

KUVIO 12. Valmis vanhojentanssipuku.

8 POHDINTA

Olen aina ollut kiinnostunut suunnittelemaan juhlapukuja. Otin aiheeksi vanhojentanssit, sillä olen itsekkin ottanut osaa niihin ja tanssinut vanhanaikaistyyllisessä vanhojentanssipuvussa. Aihe kiinnosti minua, sillä vanhojentanssipuvut ovat muuttuneet hyvin paljon vuodesta 2002, jolloin minulla oli vanhojentanssit. Siksi halusin tutkia vanhojenpäivien sekä tanssien historiaa, jotta ymmärtäisin enemmän vanhojen pukeutumisesta ja niiden nykyisestä tyylistä.

Tavoitteenani oli suunnitella ja valmistaa uniikki puku, jota ei löydy keltään muulta. Varsinkin tytöt haluavat pieniä erikoisuuksia omaan vanhojentanssipukuunsa, joita ei ole muillla. Suunnittelemassani puvussa erikoisuuksina ovat turkissomisteet, joita ei ole nähty vanhojentanssipuvuissa. Tarkoituksena olikin tutkia, miten turkis sopisi yhdistettynä vanhojentanssipukuihin.

Puvun suunnittelussa selailin juhlapukulehtiä, joista sain paljon ideoita. Kehitin niistä viisi erilaista pukua. Valitusta asusta lähdin kuosittelemaan kaavoja mallin mukaiseksi. Koska minulla oli erikseen topin ja hameen kaavat, minun piti kuositella ne yhteensopivaksi kokonaisuudeksi. Mielestäni se ei ollut kovin vaikeaa. Tein sovituspuvun lakanakankaasta, jotta hahmottaisin ompelujärjestyksen. Ommeltaessa pukua huomasin, ettei pukua ollut helppo tehdä. Tärkeää oli selvittää, milloin mikäkin sauma kuului ommella, jotta välttyttiin turhilta purkamisilta. Olihan puvussa monia pieniä yksityiskohtia, jotka piti tehdä tietyissä vaiheissa. Lisäksi tein sovitusvaatteeseen erilaisia kokeiluja, joista asiakas valitsi mieluisimman.

Ommeltaessa varsinaista versiota puvusta pidin mielessä sovituspuvussa tapahtuneet virheet sekä ompelujärjestyksen. Ompelu sujui tällä kertaa hyvin. Hankaluutta toi kuitenkin tukiluiden kiinnitys, mutta ratkaisin senkin hieman omaperäisellä tavalla. Turkissomisteiden valmistus sujui ongelmitta, sillä käytin niihin sellaisia tekniikoita, joita olin oppinut tekemään koulun omilla kursseilla.

Koska tein itselleni puvun mallia käyttäen, jouduin maksamaan puvusta kertyneet kustannukset itse. Tarkoituksena oli käyttää puvussa sinikettua, joka oli arvokas materiaali. Suurta helpotusta toivat PSTK ry sekä Panfur 2000, jotka lupasivat lahjoittaa minulle kaksi värjättyä sinikettua. Ilman heitä projektini olisi kaatunut melko varmasti. Lisäksi Heljä Rajamäen lahjoittama vuorikangas oli erittäin arvokas tuote.

Etsiessäni materiaalia opinnäytetyöhöni huomasin, että vanhojentansseista sekä turkisalasta oli hyvin vähän painettua kirjallisuutta. Siksi jouduinkin etsimään suurimman osan tiedosta haastattelujen avulla. Valitessani henkilöitä haastatteluun halusin erityisesti haastatella ompeluateljeen omistavia henkilöitä, sillä opinnäytetyö perustui ateljeetyöhön. Heiltä sain hyödyllisiä vinkkejä miten toimia pukua ommeltaessa. Lisäksi olin työharjoittelussa ompeluliikkeessä, josta sain oppia juhlapukujen valmistuksesta. Työharjoittelu oli hyödyllistä, koska sain sieltä kokemusta käsittelä ja ommella kankaita, sillä minulla oli kokemusta enimmäkseen turkiksen käsittelystä. Haastattelin myös juhlapukuliikkeen omistajaa, jotta pystyisin vertaamaan ateljeetyön ja kaupan välisiä eroja, koska molemmissa myydään vanhojentanssipukuja.

Henkilöiden haastattelussa ilmeni ongelmia, koska suoritin suurimman osan haastatteluista heinä-elokuussa, jolloin osa henkilöistä piti kesälomaa. Siksi haastattelin osaa henkilöistä sähköpostin kautta, jolloin sain haastateltavaan yhteyttä. Onneksi sain kaikilta haastateltavilta vastaukset.

LÄHTEET

Aalto Satu. 1999. Suuri Perinnekirja, Suomalaista juhlaperinnettä ennen ja nyt. Hämeenlinna: Karisto Oy.

Alsta Tuulikki. 1991. Lukion perinnejuhlat. Loimaa: Loimaan kirjapaino Oy

Bergman Anne, Ekrem Carola. 1992. Fest och Fritid fyra studier i finlandssvenska festtraditioner och ungdomsseder: Hangö tryckeri

Dung, T. 2009. Juhlapukuliikkeen toimitusjohtajan haastattelu 5.9.2009. Turku.

Hannula Annikki. 1975. Tekstiiliopas. Helsinki: Yhteiskirjapaino Oy.

Häkkinen Rosa, Ylönen Hanna. 2005. Vaatetusalan ammattitekniikan käsikirja. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Jäppinen, J. 2009. Tutkijan haastattelu 15.8.2009. Naantali.

Jäppinen, J. 2007. Mitä vanhaa on vanhojenpäivässä? Sofia, Yhtä juhlaa, Helsingin kaupunginmuseon asiakaslehti. Erikoispaino Oy

Kellokumpu-Tähkiö Raija. 2004. Ompele omat vaatteesi - Pukeudu persoonallisesti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Mäntynen, L. 2008. Tänään vanhat loistavat. Helsingin Sanomat. 15.2.2008.

Niinimäki, H. 2009. Turkisompelijan haastattelu 20.8.2009. Turku.

Pakkala Liisa, Rantala Sisko, Sillanpää-Suominen Hilka & Syrjä Pirkko-Liisa. 1985. Vaatetusalan tekstiilioppi. WSOY.

Rajamäki, H. 2009. Ateljeeompelijan haastattelu 15.5.2009. Pietarsaari.

Rautalin, S. 2008. Vanhojenpäivänä puvuissa kahisee tafti tai silkki. Helsingin Sanomat. 13.2.2008.

Silventoinen-Inkinen Ritva. 1986. Pieni turkisopas. Porvoo: WSOY.

Tikkanen Kaisa. 1989. Turkistietouden perusteet. Helsinki: Hakapaino Oy

Uutta tietoa vanhojenpäivän vaiheista. www-dokumentti. Saatavissa:
http://www.hel.fi/wps/portal/Kaupunginmuseo/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Kaupunginmuseo/Ajankohtaista/Uutisia+ja+tapauksia/Uutta+tietoa+vanhojenp%C3%A4iv%C3%A4n+vaiheista. Luettu 30.4.2008.

Vanhojenpäivä keksittiin Norssissa, www-dokumentti. Saatavissa:
<http://www.kirkkojakaupunki.fi/?newsid=7371&deptid=126&languageid=3&NEWS=1&print=1>. Luettu 30.4.2008.

Vanhojen tanssi perinne Suomessa. www-dokumentti. Saatavissa:
<http://cc.joensuu.fi/~marantan/puku/perinne.htm>. Luettu 1.2.2008.

Virtanen, A-M. 2009. Ompelijan haastattelu 22.5.2009. Turku.

Von Zweybergk, A. 2009. Opiskelijan haastattelu 29.7.2009. Naantali.

